

Guies mèdiques oficials de diagnòstic i tractament

2a edició

Societat Catalana de Neurologia

Societat Catalana
de Neurologia

Guies mèdiques oficials de diagnòstic i tractament de la Societat Catalana de Neurologia

2a edició

Commemoració del Centenari de la fundació de la *Sociedad de Psiquiatria y Neurología de Barcelona* per part del Dr. Artur Galcerán i Granés l'any 1911, la primera *Societat Neurològica Catalana*

© 2011 Societat Catalana de Neurologia

Segona edició: març 2011

Coordinació, disseny i producció: Cèl·lula

Secretaria tècnica SCN
Suport Serveis
Calvet, 30 - 08021 Barcelona
scn@suportserveis.com

ISBN: 978-84-614-7767-8

Dipòsit legal: LL-116-2011

Reservats tots els drets. No es pot reproduir cap part d'aquesta publicació, ni emmagatzemar-la en qualsevol sistema recuperable, ni transmetre-la per cap mitjà electrònic, mecànic, fotocopiat, en disquets, ni per qualsevol altra forma de transmissió d'informació, sense la prèvia autorització del titular del *copyright*.

Coordinadors generals

Adrià Arboix

Alexandre Gironell

Digues molt en poques paraules,
fes com qui sap i calla
ECLESIÀSTIC, 32.8

És sobretot pròpia de l'home la recerca
i la investigació de la veritat
(Ciceró, De Oficiis, 1, 4, 13)

A l'origen del somni,
hi ha un arbre i una font.

L'arbre és el temps
i és el tast de la terra,
la llum de la matèria,
la fruita i la llavor,
l'arrel del gest,
una onada de fulles
al blau perfil del cel.

La font és l'aigua
i el trajecte,
la remor de la vida bategant,
la saba i la saliva,
l'alè del mar,
la pluja que teixeixes,
el panteix de la nit.

Raja l'aigua a la font,
creixen les branques i els dies,
s'acompleix el teu somni.

Carles Duarte. *Qumran.*
Tríptic hebreu. 2004

Direcció científica i autors

Editors

Societat Catalana de Neurologia

Coordinadors generals

Adrià Arboix i Alexandre Gironell

Coordinadors científics

Aguilar, Miquel. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Mútua de Terrassa. Terrassa.

Arboix, Adrià. Servei de Neurologia. Hospital Universitari del Sagrat Cor. Barcelona.

Batlle Nadal, Jordi. Servei de Neurologia. Hospital Sant Pau i Santa Tecla. Tarragona.

Blesa, Rafel. Servei de Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Boada, Mercè. Fundació ACE. Institut Català de Neurociències Aplicades. Barcelona.

Carmona Codina, Olga. Servei de Neurologia. Fundació Salut Empordà. Figueres. Girona.

Carreño, Mar. Unitat d'Epilèpsia. Servei de Neurologia. Institut de Neurociències. Hospital Clínic. Barcelona.

De Fàbregues, Oriol. Unitat de Trastorns del Moviment. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Vall d'Hebron. Barcelona.

Díaz Manera, Jordi. Unitat de Malalties Neuromusculars. Servei de Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Donaire Pedraza, Antonio Jesús. Unitat d'Epilèpsia. Servei de Neurologia. Institut de Neurociències. Hospital Clínic. Barcelona.

Falip Centellas, Mercè. Unitat d'Epilèpsia. Hospital Universitari de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Farrero, Eva. Servei de Neumologia. Unitat d'ELA. Hospital de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Font Padrós, Maria Àngels. IDIBELL. Hospital Sant Joan de Déu, Fundació Althaia, Manresa.

Fossas Felip, Pilar. Unitat de Neurologia. Hospital de Mataró. Consorci Sanitari del Maresme. Mataró.

Gironell, Alexandre. Unitat de Trastorns del Moviment. Servei de Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Huerta Villanueva, Marià. Servei de Neurologia. Hospital de Viladecans. Viladecans.

Illa, Isabel. Unitat de Malalties Neuromusculars. Servei de Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Krupinski, Jerzy. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Mútua Terrassa. Terrassa.

Molins Albanell, Albert. Secció de Neurologia. Hospital Universitari Dr. Josep Trueta. Girona.

Montero, Jordi. Servei de Neurologia. Hospital de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Peña Casanova, Jordi. Institut Municipal d'Assistència Sanitària (IMAS). Hospital del Mar. Barcelona.

Povedano, Mònica. Servei de Neurologia. Unitat d'ELA. Hospital de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Pozo Rosich, Patricia. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Vall d'Hebron. Barcelona.

Prat Rojo, Joan. Servei de Neurologia. Hospital Universitari de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Quesada, Helena. Servei de Neurologia. Hospital de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Ramió i Torrentà, Lluís. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Dr. Josep Trueta. Girona.

Ramo-Tello, Cristina. Departament de Neurociències. Hospital Universitari Germans Trias i Pujol. Badalona.

Raspall Chaure, Miquel. Servei de Neurologia Pediàtrica. Hospital Universitari Vall d'Hebron. Barcelona.

Río, Jordi. Centre d'Esclerosis Múltiple de Catalunya (CEM-Cat). Hospital Universitari Vall d'Hebron. Barcelona.

Roig Arnall, Carles. Servei de Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Rovira, Àlex. Servei de Radiologia. Hospital Universitari Vall d'Hebron. Barcelona.

Sospedra, Enric. Servei de Farmàcia. Hospital de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Ustrell, Xavier. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Joan XXIII. Tarragona.

Virgili, Núria. Servei de Nutrició i Dietètica. Hospital de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Assessors

Aguilar, Miquel. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Mútua Terrassa. Terrassa.

Alvarez, Ramiro. Servei de Neurologia. Hospital Germans Trias i Pujol. Badalona.

Alvarez Sabin, José. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Vall d'Hebron. Barcelona.

Bayés, Àngels. Servei de Neurologia. Clínica Teknon. Barcelona.

Baiges, Joan Josep. Servei de Neurologia. Hospital Verge de la Cinta. Tortosa.

Becerra, Juan Lluís. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Germans Trias i Pujol. Badalona.

Belvis Nieto, Robert. Servei de Neurologia. USP Institut Universitari Dexeus. Barcelona.

Calopa, Matilde. Servei de Neurologia. Hospital de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat

Campistol, Jaume. Neurologia Pediàtrica. Hospital de Sant Joan de Déu. Esplugues de Llobregat.

Cano Orgaz, Antoni. Servei de Neurologia. Hospital de Mataró.

Cánovas, David. Servei de Neurologia. Consorci Hospitalari Parc Taulí. Sabadell.

Cardona, Pere. Servei de Neurologia. Hospital de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Casasnovas, Carles. Servei de Neurologia. Hospital de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Castellanos, Mar. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Dr. Josep Trueta. Girona.

Codina, Montserrat. Servei de Neurologia. Hospital Germans Trias i Pujol. Badalona.

Coll, Jaume. Servei de Servei de Neurologia. Hospital Germans Trias i Pujol. Badalona.

Comes, Emili. Servei de Neurologia. Hospital Universitari del Sagrat Cor. Barcelona.

Chamorro, Angel. Servei de Neurologia. Hospital Clínic. Barcelona.

Escartín, Antonio. Servei de Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Escudero Rubí, Domingo. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Germans Trias i Pujol. Badalona.

Fabregat Fabra, Neus. Unitat de Neurologia. Hospital Plató. Barcelona.

Gomis, Meritxell. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Germans Trias i Pujol. Badalona.

González Menacho, Jordi. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Sant Joan de Reus. Reus.

Herraiz, Juan. Servei de Neurologia. Hospital del Mar. Barcelona.

Izquierdo, Joan. Servei de Neurologia. Hospital General de Catalunya. Sant Cugat del Vallès.

Martí, Maria José. Servei de Neurologia. Hospital Clínic. Barcelona.

Martí-Fàbregas, Joan. Servei de Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Martí-Vilalta, Josep Lluís. Servei de Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Martínez Ramírez, Sergi. Servei de Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Martínez, Ignacio. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Mútua Terrassa. Terrassa.

Martínez, Meritxell. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Mútua Terrassa. Terrassa.

Massons, Joan. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Sagrat Cor. Barcelona.

Millán, Mònica. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Germans Trias i Pujol. Badalona.

Molina, Carlos. Servei de Neurologia. Hospital Universitari de la Vall d'Hebron. Barcelona.

Montaner, Joan. Servei de Neurologia. Hospital Universitari de la Vall d'Hebron. Barcelona.

Moragas Garrido, Mireia. Servei de Neurologia. Hospital Sant Camil. Sant Pere de Ribes.

Obach, Víctor. Servei de Neurologia. Hospital Clínic. Barcelona.

Ois, Angel. Servei de Neurologia. Hospital del Mar. Barcelona.

Oliveras, Carlos. Servei de Neurologia. Hospital del Mar. Barcelona.

Oriol Peregrina, Núria. Logopèdia. Psicologia. Hospital Universitari Mútua Terrassa. Terrassa

Palomeras, Ernest. Servei de Neurologia. Hospital de Mataró.

Pons Brugada, Jordi. Servei de Neurologia. Hospital General de Granollers. Granollers.

Pradas, Jesús. Unitat de Malalties Neuromusculars. Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Purroy, Francesc. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Arnau de Vilanova. Lleida.

Quílez, Alex. Unitat de Neurologia. Hospital Universitari Arnau de Vilanova. Lleida.

Rey Pérez, Antoni. Unitat de Neurologia. Hospital de Terrassa. Terrassa.

Ribó, Marc. Servei de Neurologia. Hospital Universitari de la Vall d'Hebron. Barcelona.

Rocamora, Rodrigo. Servei de Neurologia. Hospital del Mar. Barcelona.

Roig, Manel. Neurologia Pediàtrica. Hospital Universitari de la Vall d'Hebron. Barcelona.

Rojas García, Ricard. Unitat de Malalties Neuromusculars. Neurologia. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Barcelona.

Roquer, Jaume. Servei de Neurologia. Hospital del Mar. Barcelona.

Rubio, Francisco. Servei de Neurologia. Hospital de Bellvitge. L'Hospitalet de Llobregat.

Salas Puig, Xavier. Servei de Neurologia. Hospital Universitari de la Vall d'Hebron. Barcelona.

Sánchez Ojanguren, Josep. Servei de Neurologia. Hospital de l'Esperit Sant. Santa Coloma de Gramenet.

Sanmartí, Francesc Xavier. Neurologia Pediàtrica. Hospital Sant Joan de Déu. Esplugues de Llobregat.

Sansa, Gemma. Servei de Neurologia. Consorci Hospitalari Parc Taulí. Sabadell.

Santamaria, Joan. Servei de Neurologia. Hospital Clínic. Barcelona.

Saura, Júlia. Servei de Neurologia. Fundació Althaia. Manresa.

Serena, Joaquín. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Dr. Josep Trueta. Girona.

Silva, Yolanda. Servei de Neurologia. Hospital Universitari Dr. Josep Trueta. Girona.

Soler Singla, Lluís. Servei de Neurologia. Hospital General de Catalunya. Sant Cugat del Vallès.

Tarradellas, Jaume. Servei de Neurologia. Bonanova Institut Mèdic. Barcelona.

Titus Albareda, Feliu. Unitat de Neurologia. Neurodex. Barcelona.

Toledo, Manuel. Hospital Universitari de la Vall d'Hebron. Barcelona.

Ugarte, Antonio. Servei de Neurologia. Fundació Althaia. Manresa.

Correcció lingüística:

Josep Arboix

Índex

Pròleg

Josep Lluís Martí i Vilalta 14

Presentació

Adrià Arboix, Alexandre Gironell 15

Agraïments

..... 17

Guies mèdiques oficials de la Societat Catalana de Neurologia

1. Guia oficial de diagnòstic i tractament de les cefalees de la Societat Catalana de Neurologia 19

Coordinadors: Marià Huerta, Joan Prat, Carles Roig, Patricia Pozo

Assessors: Robert Belvis, Antoni Cano, Domingo Escudero, Neus Fabregat, Jordi González Menacho, Mireia Moragas, Jordi Pons Brugada, Antoni Rey, Josep Sánchez Ojanguren, Feliu Titus

2. Guia oficial de diagnòstic i tractament de la malaltia d'Alzheimer de la Societat Catalana de Neurologia 77

Coordinadors: Mercè Boada, Jordi Peña, Rafel Blesa, Miquel Aguilar

3. Guia oficial de diagnòstic i tractament de les epilèpsies de la Societat Catalana de Neurologia 113

Coordinadors: Mar Carreño, Antonio Donaire, Mercè Falip, Pilar Fossas, Albert Molins, Miquel Raspall

Assessors: Juanjo Baiges, Juan Lluís Becerra, Jaume Campistol, Montserrat Codina, Emili Comes, Antonio Escartin, Juan Herraiz, Ignacio Martínez, Meritxell Martínez, Alex Quilez, Rodrigo Rocamora, Manel Roig, Xavier Salas Puig, Francesc Sanmartí, Gemma Sansa, Joan Santamaria, Jaume Tarradellas, Manuel Toledo, Antonio Ugarte

4. Guia oficial de diagnòstic i tractament de les malalties vasculars cerebrals (ictus/feridures) de la Societat Catalana de Neurologia 159

Coordinadors: Jerzy A. Krupinski, Xavier Ustrell, Mª Angels Font, Adrià Arboix

Assessors: José Alvarez Sabin, David Cánovas, Pere Cardona, Mar Castellanos, Angel Chamorro, Meritxell Gomis, Joan Izquierdo, Joan Martí-Fàbregas, Sergi Martínez Ramírez, Josep Lluís Martí-Vilalta, Joan Massons, Mònica Millan, Carlos Molina, Joan Montaner, Víctor Obach, Angel Ois, Núria Oriol Peregrina, Ernest Palomeras, Francesc Purroy, Marc Ribó, Jaume Roquer, Francisco Rubio, Júlia Saura, Joaquín Serena, Yolanda Silva, Lluís Soler Singla

5. Guia oficial de diagnòstic i tractament de la malaltia de Parkinson de la Societat Catalana de Neurologia 241

Coordinadors: Alexandre Gironell, Oriol de Fàbregues
Assessors: Miquel Aguilar, Ramiro Alvarez, Àngels Bayés, Matilde Calopa, Maria José Martí, Carlos Oliveras

6. Guia oficial de diagnòstic i tractament de l'esclerosi múltiple de la Societat Catalana de Neurologia 303

Coordinadors: Lluís Ramió i Torrentà, Olga Carmona, Àlex Rovira, Jordi Batlle, Cristina Ramo-Tello, Jordi Río

7. Guia oficial de diagnòstic i tractament del dolor neuropàtic de la Societat Catalana de Neurologia 357

Coordinadors: Jordi Montero, Helena Quesada, Enric Sospedra

8. Guia oficial de diagnòstic i tractament de la miastènia gravis de la Societat Catalana de Neurologia 375

Coordinadors: Jordi Díaz Manera, Isabel Illa

Assessors: Ricard Rojas-García, Jesús Pradas, Jaume Coll, Carles Casanovas

9. Guia oficial de diagnòstic i tractament de l'esclerosi lateral amiotròfica de la Societat Catalana de Neurologia 403

Coordinadors: Mònica Povedano, Eva Farrero, Núria Virgili

Índex de matèries

..... 423

Pròleg

Una guia és el llibre que conté la informació i les indicacions necessàries per fer un camí o realitzar una activitat.

La paraula guia té probablement un origen germànic, del got *widan*, que significa ajuntar, acompanyar, escortar. Tenia inicialment el significat de escortar o protegir algú, i garantir així la seva seguretat.

Les guies clíniques també s'anomenen protocols, algorismes, patrons, paràmetres clínics. Quan es fonamenten en les evidències, s'han convertit en el patró d'or de la pràctica mèdica.

Serveixen per ajudar el metge a atendre el pacient, especialment en situacions de dubte. Les seves recomanacions garanteixen que el tractament dels pacients sigui el millor, independentment del lloc on exerceix el metge.

Una guia clínica no ha de servir per estalviar diners en l'assistència dels pacients. Tampoc ha de ser un protocol rígid, ja que l'assistència sempre ha d'estar fonamentada en les característiques individuals de cada persona.

Qualsevol metge que tingui relació amb pacients amb alguna de les malalties tractades en aquestes guies trobarà les indicacions per al més alt nivell de qualitat assistencial.

Els guiadors que han redactat les Guies, és a dir, les persones que indiquen el camí a seguir, han estat neuròlegs catalans, experts en cada un dels temes.

El contingut de les Guies abraça la gran majoria de les diferents entitats de la Neurologia clínica. Algun cop els criteris per una actitud diagnòstica o terapèutica poden ser discrepants entre diverses publicacions. Per això, l'evidència de les afirmacions i l'eficàcia de les recomanacions han estat quantificades en diferents graus, segons els estudis en què es basen.

A cada un dels temes tractats s'analitzen el concepte, la clínica, els mitjans de diagnòstic i el tractament.

És el primer cop que la Societat Catalana de Neurologia edita unes guies en la quasi totalitat de la Neurologia, i en destaquem l'alta qualitat del text. Estan disponibles en paper imprès i també a la pàgina web de la societat. Tenen a més una característica que les fa úniques: no tenen caducitat, ja que periòdicament, gràcies als fulls canviants, es posaran al dia.

Cal felicitar la iniciativa de la Societat Catalana de Neurologia i agrair a tots aquells que han fet possible la seva edició.

Dr. Josep Lluís Martí i Vilalta
Professor de Neurologia

Presentació

Amb molta satisfacció tenim l'honor de presentar aquesta **segona edició de les Guies Oficials de Diagnòstic i Tractament de la Societat Catalana de Neurologia**.

Ara farà **11 anys** que es varen presentar les **primeres Guies**, que varen ser de molta utilitat i varen estar penjades a la pàgina web de la nostra societat. Aquelles primeres Guies tractaven de forma individual cinc temes neurològics d'interès: *l'epilèpsia, les malalties vasculars cerebrals, la malaltia d'Alzheimer, la malaltia de Parkinson i les Cefalees*.

En aquesta **segona edició** que presentem, s'actualitza aquesta temàtica i s'hi afegixen quatre temes més: *l'esclerosi múltiple, el dolor neuropàtic, l'esclerosi lateral amiotròfica i la miastènia gravis*. Aquests nous capítols, juntament amb els primers que hem esmentat, s'editen per primera vegada de forma conjunta i amb una estructura homogènia, en una única publicació convencional en format d'anelles i amb la vocació que amb periodicitat anual s'hi puguin fer les actualitzacions adequades i necessàries i que per tant no perdin ni actualitat ni dinamisme.

Voldríem remarcar també que aquest projecte s'emmarca en la **celebració del centenari de la primera societat neurològica catalana, la Sociedad de Psiquiatria y Neurología de Barcelona** fundada pel **Dr. Artur Galcerán i Granés** a l'any 1911, i des de la **Societat Catalana de Neurologia** es vol agrair als coordinadors dels diferents capítols i als assessors-coautors dels diferents temes la seva imprescindible i necessària

col·laboració, el seu compromís i voluntarietat i el seu esforç.

Així mateix voldríem agrair també als laboratoris MSD el seu ajut i sensibilitat en l'esponsorització d'aquest projecte.

Per molts anys i moltes gràcies!

Dr. Adrià Arboix, president de la Societat Catalana de Neurologia

Dr. Alexandre Gironell, pastpresident de la Societat Catalana de Neurologia

Coordinadors Generals de les Guies Oficials de Diagnòstic i Tractament de la Societat Catalana de Neurologia (*2a edició*).

Vic, 18 de març de 2011

Nota dels coordinadors generals

Les Guies Mèdiques Oficials de Diagnòstic i Tractament de la Societat Catalana de Neurologia (segona edició) han seguit els nivells d'evidència i la classificació de les recomanacions recomanades per l'*American Academy of Neurology*.

Nivells d'evidència de l'*American Academy of Neurology* (2008)

(*Neurology* 2008; 72: 8-10.)

Tipus d'estudis

Classe I: Estudis d'alta qualitat, cecs, controlats i randomitzats.

Classe II: Estudis prospectius controlats però sense randomització o no cecs.

Classe III: Altres estudis, per exemple: observacionals.

Classe IV: Estudis no controlats, sèrie de casos o opinió d'experts.

Classificació de les recomanacions

A = Establert com eficaços, ineficaços o perjudicials (o establertes com a útil / predictiu o no útil / predictiu) per a la condició donada en la població especificada. (Aquest nivell de qualificació requereix almenys dos estudis de classe I).

B = Probablement eficaços, ineficaços o perjudicials (o probablement útil / predictiu o no útil / predictiu) per a la condició donada en la població especificada. (El nivell de qualificació B requereix almenys un estudi de classe I o dos estudis de classe II).

C = Possiblement eficaços, ineficaços o perjudicials (o possiblement útil / predictiu o no útil / predictiu) per a la condició donada en la població especificada. (El nivell de qualificació C requereix almenys un estudi de classe II o dos estudis de classe III).

U = Les dades són insuficients o contradictòries. Si tenim en compte el coneixement actual, la utilitat del tractament o la prova de predicció no està comprovada.

Agraïments

La junta directiva de la **Societat Catalana de Neurologia** voldria mostrar el seu agraïment als membres de la nostra societat, als facultatius que han format part de les diferents juntes directives i principalment als seus antics presidents.

També voldríem fer arribar un agraïment molt especial i sentit als nostres Membres d'Honor ja que amb la seva acceptació i presència prestigien i donen llum a la nostra institució.

Membres d'honor de la Societat Catalana de Neurologia

Dr. E. Fernández-Alvarez

Dr. J.M. Grau

Dr. V. Hachinski

Dr. J. Kimura

Dr. R. Massot

Dr. L. Montserrat

Dr. J. Obach

Dr. J. Peres

Dr. A. Pou

Dr. C. Rozman

Dr. F. Titus

